

טבת התשע"ב

בס"ד

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מנחם אביצור בן יהודה אריה ז"ל

"עשר המכות" ? - מנין מכות מצרים

לפרשת וארא (על פי שיעור של הרב תמיר גרנות)

- (מד) ויִהְיֶה לְדָם יֶאֱרִיחֶם וַיִּזְלִיחֶם בַּל יִשְׁתִּיּוּן :
 - (מה) יִשְׁלַח בָּהֶם עֶרֶב וַיֹּאכְלֵם וַצִּפְרָדֵּעַ וַתִּשְׁחִיתֵם :
 - (מו) וַיִּתֵּן לְחֹסִיל יְבוּלָם וַיִּגְיַעַם לְאַרְבָּה :
 - (מז) וַהֲרֹג בַּבָּרָד גִּפְנִים וַשְּׂקֵמוֹתֵם בַּחֲמָל :
 - (מח) וַיִּסְגֹר לַבָּרָד בְּעֵינֵיכֶם וּמִקְנֵיכֶם לְרִשְׁפִּים :
 - (מט) יִשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְזַעַם וַצָּרָה מִשְׁלַחַת מַלְאָכָי רְעִים :
 - (ג) יִפְלֹס נְתִיב לְאַפּוֹ לֹא חֶשֶׁךְ מִמֶּנֶת נַפְשָׁם וְחִתָּם לְדָבָר הַסְּגִיר :
 - (נא) וַיֵּךְ כָּל בְּכוֹר בְּמִצְרַיִם רֵאשִׁית אוֹנִים בְּאֶהְלֵי חֹם :
 - (נב) וַיִּסַּע כְּצֹאן עֲמוֹ וַיִּנְהַגֵם כְּעֶדֶר בַּמִּדְבָּר :
- 5. תיאור מכות מצרים במזמור ק"ה**
- (כו) שְׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדוֹ אֶהֱרֹן אֶשֶׁר בָּחַר בּוֹ :
 - (כז) שְׁמוֹ בָּם דְּבָרֵי אֱתוֹתָיו וּמִפְתֵּיִם בְּאֶרֶץ חֹם :
 - (כח) שְׁלַח חֶשֶׁךְ וַיַּחֲשֶׁךְ וְלֹא מָרוּ אֶת דְּבָרָיו \{ דְּבָרוֹ \} :
 - (כט) הִפְךָ אֶת מִימֵיהֶם לְדָם וַיִּמַּת אֶת דְּגָתָם :
 - (ל) שָׁרַץ אֲרָצָם צִפְרָדַיִם בַּחֲדָרֵי מַלְכֵיהֶם :
 - (לא) אָמַר וַיָּבֵא עֶרֶב כְּנִים בְּכָל גְּבוּלָם :
 - (לב) נָתַן גִּשְׁמֵיהֶם בָּרָד אֵשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם :
 - (לג) וַיֵּךְ גִּפְנִים וַתֵּאֱנָתֵם וַיִּשְׁבֹּר עֵץ גְּבוּלָם :
 - (לד) אָמַר וַיָּבֵא אֲרָבָה וַיִּלַּק וַאֲיִן מִסְפָּר :
 - (לה) וַיֹּאכְל כָּל עֵשֶׂב בְּאֲרָצָם וַיֹּאכְל פְּרִי אֲדָמָתָם :
 - (לו) וַיֵּךְ כָּל בְּכוֹר בְּאֲרָצָם רֵאשִׁית לְכָל אוֹנִים :

ארגון המכות בשלוש שלישיות

- 6. תכלית כל שלישית מכות :
 - שלישיה ראשונה : בזאת תדע כי אני ה' (ז: יז)
 - שלישיה שנייה : למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ (ח: יח).
 - שלישיה שלישית : בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ (ט: יד).
- 7. שמות ז' ג-ה :
 - (ג) וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת לֵב פְּרַעֲה וְהִרְבִּיתִי אֶת אוֹתֵי וְאֶת מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם :
 - (ד) וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵכֶם פְּרַעֲה וַנִּתְתִּי אֶת יָדִי בְּמִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת צְבָאֹתַי אֶת עַמִּי בְּנִי יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּשִׁפְטִים גְּדֹלִים :
 - (ה) וַיִּדְעוּ מִצְרַיִם כִּי אֲנִי ה' בְּנִטְתִּי אֶת יָדִי עַל מִצְרַיִם וְהוֹצֵאתִי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִתּוֹכָם :

- 1. מההגדה של פסח :
 - אלו עֶשֶׂר מִכּוֹת שֶׁהִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם, בְּמִצְרַיִם וְאֵלּוּ הֵן : דָּם, צִפְרָדֵּעַ, כְּנִים, עֶרֶב, דְּבָר, שָׁחִין, בָּרָד, אֲרָבָה, חֶשֶׁךְ, מִפֶּת בְּכוֹרוֹת.
 - כִּי יְהוּדָה הָיָה נוֹתֵן בָּהֶם סְמָנִים :
 - דְּצִי"ךְ עַד"ש בְּאַח"ב.
 - כִּי יוֹסִי הַגְּלִילִי אוֹמֵר, מִנֵּין אֶתָּה אוֹמֵר שֶׁלְקוֹ הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם עֶשֶׂר מִכּוֹת, וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת? בְּמִצְרַיִם מָה הוּא אוֹמֵר? "וַיֹּאמְרוּ הַחֲרֻטִּים אֶל פְּרַעֲה אֲצַבֵּעַ אֱלוֹקִים הִיא" (שמות ח: טו); וְעַל הַיָּם מָה הוּא אוֹמֵר? "וַיֹּרֵא יִשְׂרָאֵל אֶת הַיָּד הַגְּדוּלָּה אֲשֶׁר עָשָׂה ה' בְּמִצְרַיִם, וַיִּירָאוּ הָעַם אֶת ה' וַיֹּאמְרוּ בְּהִי וּבְמֹשֶׁה עֲבָדוֹ" (יד: לא). כִּמָּה לְקוֹ בְּאֲצַבֵּעַ? עֶשֶׂר מִכּוֹת. אֲמֹר מַעֲתָה : בְּמִצְרַיִם לְקוֹ עֶשֶׂר מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת.
 - כִּי אֶלְיָעֶזֶר אוֹמֵר, מִנֵּין שְׁכַל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל אַרְבַּע מִכּוֹת? שְׁנַאֲמַר, "וַיִּשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְזַעַם וַצָּרָה מִשְׁלַחַת מַלְאָכָי רְעִים" (תהילים עח: מט). "עֲבָרָה" - אַחַת, "וְזַעַם" - שְׁתֵּי, "וַצָּרָה" - שְׁלֹשׁ, "מִשְׁלַחַת מַלְאָכָי רְעִים" - אַרְבַּע. אֲמֹר מַעֲתָה : בְּמִצְרַיִם לְקוֹ אַרְבַּעִים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ מֵאֲתַיִם מִכּוֹת :
 - כִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מִנֵּין שְׁכַל מִכָּה וּמִכָּה שֶׁהִבִּיא הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמִּצְרַיִם בְּמִצְרַיִם הִיָּתָה שֶׁל חֲמֵשׁ מִכּוֹת? שְׁנַאֲמַר, "וַיִּשְׁלַח בָּם חֲרוֹן אַפּוֹ עֲבָרָה וְזַעַם וַצָּרָה מִשְׁלַחַת מַלְאָכָי רְעִים". "חֲרוֹן אַפּוֹ" - אַחַת, "עֲבָרָה" - שְׁתֵּי, "וְזַעַם" - שְׁלֹשׁ, "וַצָּרָה" - אַרְבַּע, "מִשְׁלַחַת מַלְאָכָי רְעִים" חֲמִשׁ. אֲמֹר מַעֲתָה : בְּמִצְרַיִם לְקוֹ חֲמִשִּׁים מִכּוֹת וְעַל הַיָּם לְקוֹ חֲמִשִּׁים וּמֵאֲתַיִם מִכּוֹת.
- 2. שמות ז' ג' :
 - "וְאֲנִי אֶקְשֶׁה אֶת לֵב פְּרַעֲה וְהִרְבִּיתִי אֶת אוֹתוֹתַי וְאֶת מוֹפְתֵי בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם..."
- 3. מכת דם :
 - (יד) וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כִּבֹּד לֵב פְּרַעֲה מֵאֵן לְשַׁלַּח הָעַם :
 - (טו) לֵךְ אֶל פְּרַעֲה בְּבִקֵּר
 - (כב) וַיַּעֲשׂוּ כֵן חֲרֻטִּי מִצְרַיִם בְּלִטְיָהֶם וַיַּחֲזֹק לֵב פְּרַעֲה וְלֹא שָׁמַע אֱלֹהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר ה' :
- 4. תיאור מכות מצרים בתהילים במזמור ע"ח (מב) לֹא זָכְרוּ אֶת יְדוֹ יוֹם אֲשֶׁר פָּדָם מִיַּד צָר :
- (מג) אֲשֶׁר שָׁם בְּמִצְרַיִם אוֹתוֹתָיו וּמוֹפְתָיו בְּשִׁדְּה צִעֹן :

8. פתיחה למזמור ע"ח

- (א) משפיל לאסף האזינה עמי תורת ה' הטו אונכם לאמרי פי :
(ב) אפתחה במשל פי אביעה חידות מני קדם :
(ג) אשר שמענו ונדעם ואבותינו ספרו לנו :
(ד) לא נכחד מבניהם לדור אחרון מספרים תהלות ה' נעזוזו ונפלאותיו אשר עשה :
(ה) ויקם עדות ביעקב ותורה שם בישראל אשר צנה את אבותינו להודיעם לבניהם :
(ו) למען ידעו דור אחרון בנים וילדו ויקמו ויספרו לבניהם :
(ז) וישימו באלוקים כסלם ולא ישפחו מעללי אל ומצותיו ינצרו :

מתוך כך מגיע המשורר גם לתיאור המכות :

(מג) אשר שם במצרים אתותיו ומופתיו בשדה צען :

9. הסבר מזמור ק"ה

"לא הניח לאיש לעשקם ויוכח עליהם מלכים אל תגעו במשיחיי" (שם פס' יד) וכו'.

תחילה מתוארים האבות, לאחר מכן יוסף, אחרי כן מופיעים משה ואהרן, ואז פותח המשורר את תיאור המכות :

(כו) שלח משה עבדו אהרן אשר בחר בו :

(כז) שמו בם דברי אתותיו ומפתים בארץ חם :

